

VERMEK VE TİTREMİK

رُوي أَنَّ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ: ﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوْا وَقُلُوبُهُمْ وَجَلَةٌ﴾

قَالَتْ عَائِشَةُ: أَهْمُ الَّذِينَ يَشْرَبُونَ الْخَمْرَ وَيَسْرِقُونَ؟ قَالَ «لَا يَا بِنْتَ الصِّدِّيقِ، وَلَكِنَّهُمْ الَّذِينَ يَصُومُونَ وَيُصَلُّونَ وَيَتَصَدَّقُونَ وَهُمْ يَخَافُونَ أَنْ لَا يُقْبَلَ مِنْهُمْ. أُولَئِكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ»

Bir rivayete göre Hz. Aişe validemiz Peygamber Efendimiz ﷺ'e gidip “Rablerine dönecekleri için verdiklerini kalpleri ürpererek verenler”¹ ayetin hakkında “Bunlar içki içip hırsızlık yapanlar mıdır?” diye sormuş. Resulullah ﷺ sorusunu da “Hayır, ey Sıddîk'ın kızı. Bilakis onlar oruç tutup, namaz kılıp ve sadaka verip amellerin kabul edilmeyeceklerinden korkanlardır. İşte bunlar hayır işlerine koşuşurlar ve o uğurda öne geçerler.” diye cevaplanmıştır.²

Benzer bir manayı Allah teâlâ Kuran-ı Kerim'in Leyl Suresinde (5-7) şöyle ifade etmektedir:

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ۖ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۖ فَسَنِيَرَهُ لِلْيُسْرَى ۖ﴾

“Fakat kim (Allah yolunda) verir ve (günahlardan) sakınırsa ve o en güzel olanı tasdik ederse, artık (biz) onu, en kolay olana muvaffak kılarız!”³

Bugünkü dersimiz bir nevi bu ayetleri tefsirleri olacak. Yani ‘Allahın yolu’ ne demek? Neyi veriyorlar? Vermenin günahlardan sakınma ile nasıl bir alakası olabilir? Hüsna nedir? Bu ve benzeri sorular çerçevesinde ayeti anlamaya çalışalım.

Fakat, derse başlamadan evvel Efendimizin şu Hadis-i Şerifine işaret etmenin önemli olduğunu düşünüyorum:

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ»

“Muhakkak ki, ameller niyetlere göre değerlendirilir.”⁴

Demek ki her amelimiz niyetimize göre ya değerli olur ya da değer kaybeder. Bilhassa konumuz ile irtibatın kurulması açısından bir Müslüman canını, malını vs. Allah yoluna vakfederse, ihlaslı bir şekilde gerçekleşmesi şekilde ancak makbul sayılır. İhlas ise Allah'ın rızasını kazanmaktan gayri amellerimizi başka bir niyete atfetmemek. Yani yaptığımız işin sadece ve sadece Allaha has kılınması. Allah bizleri muhlis olanlardan eylesin!

¹ Muminûn Suresi, 23:60

² Tirmizi, H.No: 3175; Ahmed, H.No: 25263; İbn-i Mâce, 4198

³ Leyl Suresi, 92:5-7

⁴ Muttefekun Aleyh; Buhari, Bed'u'l-Vahy, 1; Müslim, İmare, 45

Bu ayetlerin nüzul sebeplerini araştırdığımız takdirde bazı kaynaklarımız bunların Peygamberlerden sonra insanların en hayırlısı olan Hz. Ebubekir hakkında nazil olduklarını bildirmektedir. Hz. Ebubekir'in babası Ebu Kuhâfe kendisine şöyle seslenmekte: "Ey Oğulcuğum, seni görüyorum hep zayıf, güçsüz köleleri satın alıp azat ediyorsun. Madem köle satın alıp azat edeceksin, şöyle güçlü kuvvetli köleler satın alıp azat etsen de önünde durup sana gelebilecek tehlikelere ve kötülöklere karşı seni korusalar." Ebubekir (ra) cevap verir: "Babacığım, benim bundan tek beklediğim ve istediğim Allah'ın hoşnutluğudur. Ben bununla ancak Allah katında olanları istiyorum."⁵ Bu ayetin nüzul sebebi aynı şekilde ihlas ve samimiyete vurgu yapmaktadır.

Çok ilginçtir ki 'Allah yolunda vermek' ile 'günahlardan sakınmak' yani takvâ sahibi olmak, bir arada peş peşe zikredilmiştir. Muhyiddin Şeyhzade ise 'vermek' ve 'sakınmanın' tam olarak neyi ifade ettiğini bilinmemek, dinleyen kişinin bunun umumi bir ifade olarak anlamasını sağlar diyor.⁶ Yani birkaç konuya atfedilir.

Vermek ise Allah yolunda insanın her şeyi olur. Malı olan malını verir, ilim sahibi olan ilmi çalışmalara devam eder, idarecilikte maharetli olanlarda Allah yolunda hem zamanını hem gayretini harcayıp Allah'ın rızasına kavuşmayı arzular. Bu konular çerçevesinde önemli olan bir husus ise, bizlerin yani insanoğlunun her amelimizden ötürü hesaba çekileceğimizdir, yani verdiklerimizden de vermediklerimizden de.

﴿الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾

O gün ki "Onların ağızlarını mühürleriz. Kazanmış olduklarını (yaptıklarını) bize onların elleri anlatır ve ayakları şahitlik eder."⁷

Yani bizler her an ve her mekanda Allah'ın 'gözetimi' altında bulunduğumuzu unutmamamız gerekiyor. Tabiri caizse 24 saat ilahi bir kamera altında olduğumuz idrak edeceğiz. Tasavvuf ilminde buna 'Murakebe' ismi verilir, insanın günahlardan sakınabilmesi için elzemdir.

Konumuza yakın olması hasebiyle, muhtemelen de ayetin en yakın manasını ifade ettiği için sadakanın/zekâtın yani cömertliğin üstünlüğünden ve cimriliğin bedbahtlığıyla alakalı bazı Hadis-i Şerifleri burada zikretmek önemli olacaktır:

⁵ İbn Cerîr Et-Taberî: Câmiu'l-Beyân an Tevil Âyi'l-Kur'ân, 11/601, Kahire 2010

⁶ Muhammed el-Kucevî, Haşiyeye Muhyiddin Şeyhzade ala Tefsiri el-Kadi el-Beydavi, C. 8, S. 617, Beyrut 2013

⁷ Yasin Suresi, 36:65

«وَاتَّقُوا الشُّحَّ، فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ»

“Cimrilikten sakının; çünkü cimrilik, sizden öncekileri helâk etmiştir.”⁸

«إِنَّ الصَّدَقَةَ لِتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيتَةَ السُّوءِ»

“Şüphesiz sadaka, Rabbin gazabını söndürür ve kötü ölümü defeder.”⁹

«وَالصَّدَقَةُ تُطْفِئُ الْخَطِيئَةَ كَمَا يُطْفِئُ الْمَاءُ النَّارَ»

“Şüphesiz sadaka, suyun ateşi söndürdüğü gibi, hata ve günahı söndürür.”¹⁰

Büyük alimlerimizden Rağib el-İsfehani takvayı tarif ederken şöyle buyurmuştur:

حِفْظُ النَّفْسِ عَمَّا يُؤْتَمُّ

Nefsi (insanın kendisini) günahlardan korumak.¹¹

Allah yolunda vermenin takva ile peş peşe gelmesinin önemli olduğunu vurgulamıştık. Zekâtın kelime anlamını incelediğimiz takdirde ‘temizlenme’ ve ‘arınmak’ manasına geldiğini müşahede ediyoruz. Bu vermenin bizleri günahlarımızdan arındırıp takva mertebesine yükselmemize vesile olabilir.

Ayetlerin son kısmı “Güzel olanı tasdik ederse, artık (biz) onu, en kolay olana muvaffak kılarız!” İslam uleması arasında muhtelif görüşlere vesile olmuştur. Şu kesin ki büyüklerimizin ‘her şey zıddı ile kâimdir’ sözü bu ayetler çerçevesinde yerine oturmakta. Hem Surenin başında ‘Gece’ ve ‘Gündüz’ misalleri, hem de sonraki ayetlerdeki ‘cömertlik’ ve ‘cimrilik’ misalleri bunun altını çizmektedir. Nasıl ki gece olmadan gündüz anlaşılabilir. Nasıl ki gündüz olmadan gecenin değeri anlaşılabilir, aynı şekilde cömert olmanın fazileti ancak cimriliğin kötülüğü ile tam manasıyla idrak edilir.

Son ayetteki “güzel olan” (الْحُسْنَى) kelimesi Elmalılı Hamdi Yazır’ın belirttiğine göre birkaç manaya tekabül edebilir. Bunlardan birkaçı şöyledir:

Haslet-i hüsnâ: Yani en güzel haslet; iman ve ihsan hasleti. İhsanı’da Efendimiz ﷺ şu şekilde tarif buyurmuştur:

«أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ. فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ، فَإِنَّهُ يَرَاكَ»

⁸ Müslim, Birr, 15, H.No: 2578

⁹ Tirmizi, Zekat, 28, H.No: 664

¹⁰ Tirmizi, Cuma, 79, H.No: 614

¹¹ Rağib el-İsfehani, el-Müfredat fi ğarib el-kuran, S. 588, Kahire 2010

“Allahı görüyormuşçasına O’na ibadet etmelidir. Sen O’nu görmesen bile, O seni görmektedir.”¹²

Kelime-i hüsna: En güzel söz, bu kelime-i tevhid olabileceği gibi Kuranı Kerimde olabilir.

Millet-i hüsna: Yani en güzel Millet Din Milleti ve İslam Milleti.

Merhum Elmalılı ‘en güzel karşılık’, ‘en güzel sevap ve mükafat’ ve ‘cennet’ manalarını da eklemiştir.¹³

İşte Allah ‘güzel olanı’ tasdik edenlere kolaylık tanıyacak. “Onları bu yolda muvaffak kılacağız” diye vad ediyor. Tabii ki ‘hüsna’ kelimesini anladığımız şekilde Allah’ın bizi muvaffak kılacağı yolda değişmektedir. Biz bu dersimizde cennet manası üzerinde duracağız.

Allah bizlerden ‘vermemizi’ ardından ‘günahlardan sakınmamızı’ bununla birlikte ‘hüsnayı/cenneti tasdik’ etmemizi istiyor. Bunları yaptığımız takdirde bize bu yolu kolaylaştıracağını buyuruyor. İşte aslında bu fani dünyaya ehemmiyet vermeyen asıl arzusu ahiret ve cennet olan ne malına bağlı olur nede günahlara batar. İşte o kimse malının fani ve bir imtihan olduğu gerekçesiyle, gönül rahatlığı ile malını infak eder ve eksilmeyeceğini bilir. İşte onlar ki canlarını ve mallarını Allah yolunda verirler.

Bu dünyanın fani olduğunu bilen ahirette her yaptığı işin karşılığını göreceğini bilir. Günah işlememeye gayret eder. Çünkü şunu hiç aklından çıkarmaz: Bu dünyada Allah’ın bize yasakladıkları şeyler bizim aleyhimize. Beş dakikalık belki bir hafta ya da birkaç aylık olan hevesimizden dolayı ahiretimizi tehlikeye atma lüksümüz yok. Bundan ötürü şu Hadis-i Şerifi çok manidardır:

«أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَاذِمِ الذَّاتِ» يَعْنِي الْمَوْتِ

Peygamberimiz ﷺ ölümü kastederek

“Bütün zevkleri kökünden yok eden çokça hatırlayınız!”¹⁴ diye buyurmuştur.

Bir rivayete göre Enes İbni Malik (ra) şöyle buyuruyor:

“Yer, her gün şu on öğüt ile insana seslenir:

Ey Âdemoğlu!

1. Üzerimde gezinip durursun; hâlbuki dönüşün banadır.
2. Üzerimde türlü günah işlersin; hâlbuki içimde azap göreceksin.

¹² Müslim, İman, 1

¹³ Elmalılı M. Hamdi Yazır, Hak Dini Kuran Dili, C. 9, S. 258, İstanbul

¹⁴ Tirmizî, Kıyâmet, 26

3. Üzerimde gülüp eğlenirsin; hâlbuki içimde ağlayacaksın.
4. Üzerimde sevinirsin; hâlbuki içimde üzüleceksin.
5. Üzerimde mal toplayıp durursun; hâlbuki içimde pişman olacaksın.
6. Üzerimde haram yersin; hâlbuki içimde kurtlar seni yiyecek.
7. Üzerimde böbürlenirsin; hâlbuki içimde hor ve hakir olacaksın.
8. Üzerimde neşe ile yürüyorsun; hâlbuki içimde hüzne boğulacaksın.
9. Üzerimde aydınlıkta gezinirsin; hâlbuki içimde karanlıkta kalacaksın.
10. Üzerimde topluluklar içinde dolaşırsın; hâlbuki içime tek başına gireceksin.”¹⁵

Alınacak Dersler:

- 1) Amellerimizin hepsini ihlâsa binaen yapmalıyız, yani Allah’tan başka bir şahid aramamalıyız.
- 2) Amellerimize güvenmeyerek Rabbimizden onları kabul etmesini istemeliyiz.
- 3) İyi ameller işleyerek Allah’ın gazabını sarf edip rızasını kazanmalıyız.
- 4) Dünyaya aldanmayıp gerçek hedefe odaklanmalıyız.

Ödev:

- 1) Sohbette geçen bu Hadis-i Şerifi ezberleyin:

«إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَتَدْفَعُ مِيتَةَ السُّوءِ»

“Şüphesiz sadaka, Rabbin gazabını söndürür ve kötü ölümü defeder.”¹⁶

- 2) Ayrıca herkes imkanına göre 20€, 50€ veya daha fazla *Hasene*’nin “Endonezya Ve Yemen İçin Acil Yardım Çağrısı” kampanyasına (veya bir başka kampanyaya) sadaka versin. Ardından da Allah teâlâ’nın sadakasının kabul etmesi için dua etsin.

Bağlantı: www.Hasene.org → Endonezya için acil yardım çağrısı

¹⁵ Ahmed b. Muhammed El-Hiccî, *Münebbihât*, 37; <http://www.islamveihsan.com/olum-hakkindaki-ayet-ve-hadisler.html>

¹⁶ Tirmizi, Zekat, 28, H.No: 664